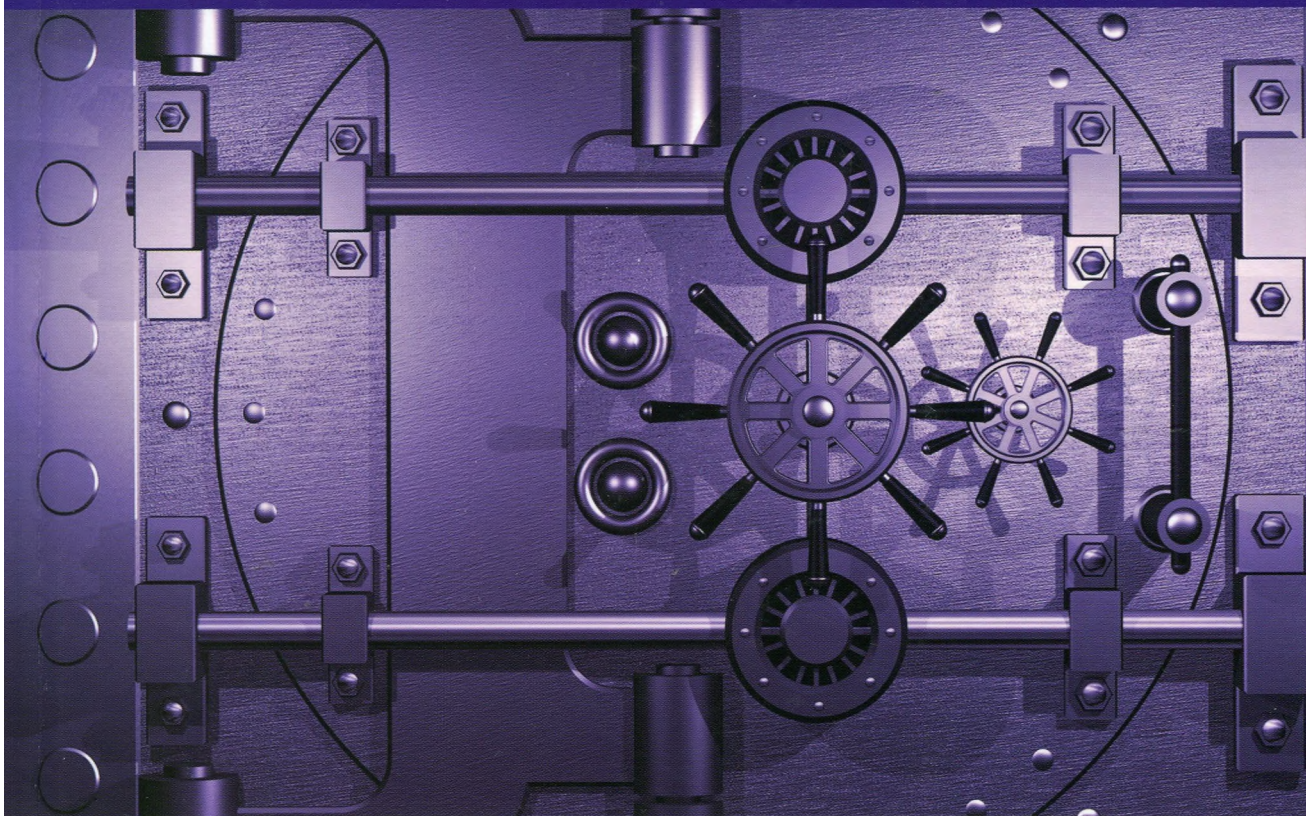

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

За редакцією
доктора економічних наук, професора О. Б. Жихор

п і д р у ч н и к

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ (м. Київ)

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Підручник

За редакцією
доктора економічних наук, професора О. Б. Жихор

*Затверджено
Міністерством освіти і науки України
як підручник
для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
УБС НБУ
2014

УДК 336:347.734
ББК 65.9(4укр)-98
Ф 59

Авторський колектив

О. М. Тридід (тема 3), **О. Б. Жихор** (теми 2, 6, 8, 10, 11); **О. О. Другов** (тема 5),
І. І. Нескородєва (теми 2, 6, 8, 10, 11), **К. В. Орехова** (тема 3), **В. Т. Другова** (тема 5),
І. Б. Медведєва (теми 4, 7), **М. Ю. Погосова** (теми 1, 7), **Н. В. Кузьминчук** (тема 9),
В. В. Баранова (тема 9), **Л. С. Мартюшева** (тема 11)

Рецензенти:

В. В. Глуценко - доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів і кредиту
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Є. В. Ковальов - доктор економічних наук, професор кафедри економіки та фінансів ННІПМК
Харківського національного університету внутрішніх справ
Г. М. Азаренкова - доктор економічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків
Харківського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)

*Рекомендовано до друку вченою радою
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
протокол № 1 від 29 серпня 2013 року*

*Гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів»
(Лист №1/11-15941 від 22.10.2013 р.)*

Ф 59 Фінансова безпека суб'єктів господарювання : підручник / авт. кол.
; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор. - К. : УБС НБУ, 2014. -
605 с.

ISBN 978-966-484-213-3

Підручник охоплює основи управління та механізми забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, а саме суб'єктів бюджетної сфери, суб'єктів реального сектору економіки, суб'єктів банківської сфери, суб'єктів небанківської сфери та суб'єктів фондового ринку.

Структура підручника відповідає вимогам запровадження кредитно-модульної системи навчального процесу.

Для студентів вищих навчальних закладів фінансово-економічного спрямування, аспірантів, викладачів та працівників фінансово-кредитної системи.

УДК 336:347.734
ББК 65.9(4укр)-98

ISBN 978-966-484-213-3

© Авторський колектив, 2014
© Університет банківської справи
Національного банку України (м. Київ), 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	7
Тема 1. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	11
1.1. Особливості зв'язків підприємства як суб'єкта фінансових відносин.....	12
1.2. Ієрархічна система економічної безпеки держави.....	20
1.3. Місце фінансової безпеки в системі забезпечення економічної безпеки держави та її рівні.....	28
<i>Тести</i>	37
<i>Евристичні завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	43
<i>Основні терміни</i>	46
<i>Список рекомендованої літератури</i>	48
Тема 2. СТРУКТУРА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ	51
2.1. Система фінансової безпеки суб'єктів господарювання.....	52
2.2. Система безпеки держави у фінансовій сфері.....	60
2.3. Структурні елементи фінансової безпеки суб'єктів господарювання.....	74
2.3.1. Структура та суб'єкти безпеки в бюджетній сфері.....	74
2.3.2. Структура та суб'єкти боргової безпеки.....	77
2.3.3. Структура та суб'єкти валютної безпеки.....	79
2.3.4. Структура та суб'єкти банківської безпеки.....	82
2.3.5. Структура та суб'єкти інвестиційної безпеки.....	85
2.3.6. Структура та суб'єкти податкової безпеки.....	86
2.3.7. Структура та суб'єкти безпеки фондового ринку.....	88
2.3.8. Структура та суб'єкти безпеки у сфері фінансів реального сектору економіки.....	90
2.3.9. Структура та суб'єкти безпеки у сфері небанківських фінансових установ.....	93
2.3.10. Структура та суб'єкти безпеки фінансів домогосподарств.....	94
<i>Тести</i>	96
<i>Розрахункові завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	102
<i>Основні терміни</i>	105
<i>Список рекомендованої літератури</i>	107
Тема 3. ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	109
3.1. Загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва.....	110
3.2. Принципи оцінювання рівня загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності.....	117

3.3. Методичний підхід до оцінювання рівня загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва.....	120
3.4. Загрози фінансовій безпеці банківських установ.....	127
<i>Тести</i>	131
<i>Ситуаційне завдання та методичні рекомендації щодо його розв'язання</i>	137
<i>Основні терміни</i>	139
<i>Список рекомендованої літератури</i>	140
ТЕМА 4. СТРУКТУРНИЙ ТА КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	143
4.1. Теоретичні основи формування системи управління фінансовою безпекою.....	144
4.2. Компонентний та структурний склад механізму управління фінансовою безпекою.....	152
<i>Тести</i>	162
<i>Евристичні завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	171
<i>Основні терміни</i>	174
<i>Список рекомендованої літератури</i>	176
Тема 5. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	179
5.1. Роль фінансових ресурсів в управлінні фінансовою безпекою суб'єктів господарювання.....	180
5.2. Власні фінансові ресурси як основа забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.....	187
5.3. Залучені фінансові ресурси як джерела додаткового забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.....	194
5.4. Формування оптимальної структури фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.....	206
<i>Тести</i>	213
<i>Ситуаційні й розрахункові завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	219
<i>Основні терміни</i>	223
<i>Список рекомендованої літератури</i>	225
Тема 6. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ	227
6.1. Інформаційно-аналітичне та нормативне забезпечення бюджетної безпеки.....	228
6.2. Інформаційно-аналітичне та нормативне забезпечення боргової безпеки.....	238
6.3. Організаційно-методичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання бюджетної сфери.....	248
6.4. Сучасний стан та ресурсне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання у бюджетній сфері.....	261
<i>Тести</i>	273
<i>Розрахункові завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	279
<i>Основні терміни</i>	284
<i>Список рекомендованої літератури</i>	286

ТЕМА 7. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	289
7.1. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів реального сектору економіки	290
7.2. Організаційно-методичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів реального сектору економіки	299
7.3. Нормативно-правове та ресурсне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів реального сектору економіки	315
<i>Тести</i>	323
<i>Евристичні й аналітичні завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	329
<i>Основні терміни</i>	335
<i>Список рекомендованої літератури</i>	337
ТЕМА 8. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ	339
8.1. Інформаційно-аналітичне та нормативне забезпечення безпеки суб'єктів банківської сфери	340
8.2. Організаційно-методичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів у банківській сфері	355
8.3. Сучасний стан та ресурсне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів у банківській сфері	372
<i>Тести</i>	382
<i>Розрахункові завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	388
<i>Основні терміни</i>	392
<i>Список рекомендованої літератури</i>	394
ТЕМА 9. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ НЕБАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ	395
9.1. Загальна характеристика небанківського фінансового сектору	396
9.2. Місце безпеки небанківського фінансового сектору в національній безпеці України	410
9.3. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової безпеки суб'єктів небанківської сфери	422
9.4. Організаційно-методичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів небанківського фінансового сектору	437
9.5. Вплив державного регулювання на фінансову безпеку суб'єктів небанківського фінансового сектору та її нормативне забезпечення	446
9.6. Ресурсне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів небанківського фінансового сектору	462
<i>Тести</i>	470
<i>Розрахункові завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	481
<i>Основні терміни</i>	494
<i>Список рекомендованої літератури</i>	496
ТЕМА 10. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ	505
10.1. Інформаційно-аналітичне та нормативне забезпечення фінансової безпеки фондового ринку	506

10.2. Організаційно-методичне забезпечення фінансової безпеки фондового ринку.....	520
10.3. Сучасний стан фінансової безпеки фондового ринку України.....	534
<i>Тести</i>	542
<i>Розрахункові завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	548
<i>Основні терміни</i>	551
<i>Список рекомендованої літератури</i>	553
ТЕМА 11. ФІНАНСОВА РОЗВІДКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	555
11.1. Сутність, принципи та завдання фінансової розвідки в системі забезпечення стратегічного розвитку суб'єктів господарювання.....	556
11.2. Джерела, методи збору та обробки інформації в системі фінансової розвідки.....	570
11.3. Фінансовий моніторинг як основна складова фінансової розвідки.....	582
<i>Тести</i>	592
<i>Ситуаційні й розрахункові завдання та методичні рекомендації щодо їх розв'язання</i>	598
<i>Основні терміни</i>	602
<i>Список рекомендованої літератури</i>	604